

1

DPDS u kontekstu planiranja i upravljanja baštinom

2

Društvo prijatelja dubrovačke starine ima ključnu ulogu u upravljanju kulturnom baštinom Dubrovnika i njegove okolice.

Najvažnije aktivnosti Društva su

- Obnova i restauracija dubrovačkih zidina te upravljanje njima. Od prihoda od ulaznica, Društvo osigurava sredstva koja se izravno koriste za konzervaciju i obnovu samih zidina te očuvanja kulturnih dobara s područja bivše Dubrovačke Republike
- Druga važna aktivnost je suradnja s Gradom Dubrovnikom, Ministarstvom kulture te UNESCO-om i drugim institucijama: na zaštiti dubrovačke kulturne baštine te
- Edukacija i podizanje svijesti: gdje Društvo ne samo da obnavlja i čuva spomenike, nego i educira i podiže svijest o važnosti očuvanja baštine među lokalnim stanovništvom. Organiziraju izložbe, predavanja, tiskaju publikacije te podupiru i nastojanja drugih da to čine te održavaju razna događanja.

Društvo, organizirajući ovu konferenciju, izražava želju za poticanjem stručnih i znanstvenih skupova na temu baštine, s ciljem uključivanja stručnjaka iz institucija radi poboljšanja zakona i naglašavanja važnosti očuvanja identiteta prostora.

3 UOČAVANJE PROBLEMA

Problem koji razmatramo ovom konferencijom je devastacija povijesnog urbanog krajolika u blizini svjetskog dobra što je i problem Društva.

Naime kada je kulturno dobro obnovljeno, privlači posjetioce ali i gospodarske promjene u okruženju kako u smislu gospodarenja obnovljenim objektima tako i u smislu gradnje u okolici kulturnog dobra da bi se povećala vrijednost novoizgrađenih nekretna.

Neposredna šira i uža okolina tzv. povijesni urbani krajolik ubrzano se mijenja što utječe na iznimnu univerzalnu vrijednost zaštićenog grada.

Od 2013. do 2015. provodili smo projekt IPA prekogranične suradnje Hrvatska Crna Gora u sklopu kojeg smo promatrali cijeli setting Dubrovnika.

2014. dali smo napravili fotografiju dijela povijesnog urbanog krajolika Dubrovnika i organizirali smo izložbu s dvije fotografije (jedna je bila 8 puta 1 m, a druga 11m x 3 m.)

Tada smo rekli da ćemo za 10 godina fotografirati s istog mjesta panoramu Dubrovnika i vidjeti kakve su se promjene u međuvremenu desile.

Pružila se prilika pa smo u svibnju ove godine povodom 30 obljetnice zavoda i konferencije o prostornom planiranju mora ponovno s istog mjesta zamolili našeg vjernog fotografa Željka Šoletića da napravi fotografiju.

Evo ih tu su - dugačke su 8 m i velike su rezolucije i mogle bi isprintati u dužini od 82m s normalnom rezolucijom ... pa možete poslije usporediti koje su se promjene desile u ovih 10 godina.

4 Publikacije UNESCO

Poznato je da izgradnja u blizini lokaliteta svjetske baštine nije specifikum Dubrovnika nego je to pojava u svjetskim razmjerama.

U svim memorandumima, izjavama i deklaracijama UNESCO-a, ICOMOS-a i Vijeća Europe se naglašava da u blizini gradova upisanih na UNESCO-v popis svjetske baštine, a iz razloga snažne gospodarske dinamike tj. pritiska za izgradnjom baš u neposrednoj blizini, dolazi do strukturnih promjena koje treba kontrolirati i utoliko je potrebno svjetsko dobro sagledati u širem kontekstu u kojem je nastalo.

UNESCO ukazuje na te probleme i izrađuje smjernice i preporuke kako bi imao svjetske baštine znali kako postupati u novonastalim okolnostima. Date preporuke se preporuča ugraditi u nacionalne zakone kako bi postale učinkovite....

Možemo dati nekoliko primjera

5 DUBROVNIK

Nacionalna zaštita kulturno-povijesne cjeline Dubrovnika naznačena je na web portalu ministarstva kulture i medija i ona je šira od područja koje je proglašeno svjetskom znamenitosti.

Dubrovnik ima svoje priče od priče o golfu i izgradnje na hrbatu brda iznad svjetskog dobra, od kada i izrađujemo studije, analiziramo područje i proveden je navedeni EU projekt Baština pokretač razvoja.

6 GUP

U međuvremenu izrađene su izmjene i dopune GUP-a Dubrovnika. Golf i Bosanka su pomalo zaboravljeni, a nastavila se gradnja bliže kulturno-povijesnoj cjelini, gradnja stambeno-poslovnih objekata unutar građevinskog područja.

Grade se objekti, koji su na iznenađenje svih, veći od postojeće okolne gradnje, te narušavaju sklad svjetskog dobra.

S obzirom da je izdana dozvola pretpostavlja se da je utemeljena na GUP-u, onda se postavlja pitanje kako prostorni plan sagledava prostor koji okružuje svjetsku baštinu ... da li je dobro posložio načine gradnje u pojedinim područjima ...

Gore navedene preporuke UNESCO-a i ICOMOS-a ne traže da stane život nego da se volumeni suvremenih zgrada uklope u krajolik svjetskog dobra i svojim oblikovanjem ne devastiraju iznimnu univerzalnu vrijednost zbog koje je Dubrovnik postao svjetska znamenitost..

7 STON

Ston je centar Općine Ston, i u njemu također možemo pratiti suvremenu gradnju u blizini zaštićene kulturno-povijesne cjeline, posebno uz zidine koje Društvo kontinuirano obnavlja.

Grad Ston i Mali Ston su planirani gradovi Dubrovačke Republike i izuzetno su vrijedni te sa svojim sveukupnim krajolikom upisani su na tentativnu listu svjetske baštine.

Na geoportalu MKIM obuhvat zaštićene kulturno povijesne cjeline Stona je strogo unutar zidina i "jarak" nije obuhvaćen zaštitom. Stoga je u prostornom planu bio označen u namjeni poljoprivrednog zemljišta.

8 iskustvo

Radi se o iskustvu Društva od kojeg se tražilo, ukoliko ne želi gradnju u jarku (jer želi zaštititi kulturno dobro koje je obnovilo), da otkupi česticu.

Investitor je kupivši parcelu kao poljoprivrednu na čestici formirao izdignuti plato za svoj parking i tako prekinuo kontinuitet povijesnog jarka zidina, devastirao pogled na zidine i njihov izvorni izgled. ... s namjerom gradnje i autopraonice na izdignutom platou parkinga ...

9 akcija medija

Akcijom medija dalja devastacija je zaustavljena, ali je ostao i plato i parkiran automobil ... Društvu je ponuđen otkup te čestice i mogućnost da se područje jarka na tom dijelu vrati u prvobitno stanje uz naravno dodatne troškove odvoza materijala itd....

Cijela situacija je iluzorna jer zašto bi se sredstva koja Društvo može uložiti u obnovu drugih kulturnih dobara trošila na otkup zemljišta i vraćanje u prvobitno stanje kada navedeno područje po svojoj prirodi mora biti zaštićeno...

Po reagiranju na izgradnju u jarku je vidljivo da postoji svijest javnosti da to nije primjereno, ali i nemoć Društva i na koncu prostornog plana da to spriječi.

Važeći prostorni planovi se moraju poštovati, ali oni su nemoćni u dijelu zaštite kulturnog dobra.

Budući da Zakon o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara ne dopušta prostornim planovima da štite ono što nije zakonom zaštićeno, u Planovima, zaštita evidentiranih kulturnih dobara koja nisu zakonom zaštićena, ostaje samo na preporukama koje nisu obvezujuće.

Možemo zaključiti da je podrška Zakona o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara ključna za mogućnost zaštite prostornim planom.

10 novi pp

Prostorni plan je novim izmjenama i dopunama popravio situaciju te je poljoprivredno zemljište izbrisao iz Jarka i proširio obuhvat izrade prostornog plana uređenja koji je sad proširen i na jarak, ali sa pravnog stanovišta to ne znači puno, ako ne bude zaštićen zakonom.

11 CAVTAT

Cavtat, je planirani zbijeg bivše Dubrovačke republike, danas centar općine Konavle i zaštićen nacionalnom zaštitom. Također je pod pritiskom. Naime susreće se kao i sve zaštićene kulturno-povijesne cjeline s manjkom parkirališnog prostora u neposrednoj blizini povijesne jezgre iako je pred zidinama grada uređeno veliko parkiralište.

12 UPU

Za Cavtat sa Zvekovicom izrađen je Urbanistički plan uređenja kojeg je pratila adekvatna Konzervatorska dokumentacija i u tom dijelu možemo reći da je Plan ispunio sve uvjete da bude dobar plan.

Međutim pojavila se ideja te je nakon usaglašavanja s konzervatorima ipak ucertana u Plan kao intervencija u istraživanju i to za Garažno-poslovni kompleks poluotok Rat, za koji će se trebati mijenjati UPU ako se dozvoli, ali ne prije izrade *studije utjecaja na kulturnu baštinu, a čije će rezultate odobriti nadležno Ministarstvo kulture...*

13 projekt

2023. godine izrađen je idejni projekt i procjena utjecaja na kulturno dobro.

Zaključak Procjene je da će predloženi Projekt izgradnje imati **umjereno negativan** vizualni utjecaj, **slab do umjeren negativni utjecaj** na okoliš, **slab pozitivni utjecaj** na kumulativne elemente, a utjecaj na upravljanje kulturnom baštinom bit će **bez promjene** tj. neutralno pa je sveukupni utjecaj procijenjen kao **slabo do umjereno negativan**.

I na kraju s dodatnim obrazloženjem oko pozitivnih promjena koje se namjeravaju učiniti zaključeno je da bi predložena izgradnja mogla **imati vrlo slab pozitivni** utjecaj na kulturnu baštinu.

Objekt, možemo zaključiti iz priloženih vizualizacija, je uklopljen u krajolik ali s obzirom na volumen nije primjeren lokaciji ...

Ne možemo se oteti dojmu da će ta garaža na zidinama u Cavtatu, služiti isključivo tom objektu i da će opet Cavtat ostati bez parkirališnih mjesta, a područje zaštićene kulturno povijesne cjeline devastirano.

Na primjeru Korčule možemo pratiti stvarni primjer devastacije u kulturnom povijesnom krajoliku.

14 KORČULA

Grad Korčula, utvrđeni srednjovjekovni grad na tentativnoj Listi svjetske kulturne baštine je zaštićena kulturno-povijesna cjelina temeljem zakona.

Nije u domeni obnove Društva, ali s obzirom na dosadašnju temu izgradnje u neposrednoj blizini zaštićenih kulturno povijesnih cjelina je slikovit primjer što se desi kada investitor ponudi izgraditi garažu za potrebe grada, a kao protuuslugu traži izgradnju komercijalnih sadržaja, a lokalna zajednica to omogućiti.

15 šoping centar

Najavljivan je kao Parkirni i šoping centar Potok „jedan od najznačajnijih i najvećih gospodarstvenih i infrastrukturnih projekata u posljednjih 30 godina“

Grad Korčula, kao vlasnik zemljišta na kojem se objekt gradi, trebao je dobiti parkiralište s 260 mjesta u garažama i još dvjestotinjak na otvorenome, a objekt je trebao sadržavati veliki opskrbni centar s popratnim sadržajima. Podrum je trebao biti kompletno parkirališni prostor, prizemlje – parkirališni prostor s gradskom tržnicom i dva manja poslovna prostora, međуетаža – parkirališni prostor, prvi kat – manji poslovni prostori i disko klub i drugi kat – prodajni centar sa skladištem, kafe-barom i restoranom.

Poslovno-garažni objekt imat će ukupnu površinu od oko 12.000 m². Od toga 53% će biti površine namijenjene prometnim funkcijama te će se na jednoj lokaciji riješiti parkiralište za preko 400 vozila i mogućnost kvalitetne opskrbe građana Korčule, čime će se znatno umanjiti dosadašnji prometni problemi u gradu. Na platou kod ulaza planirano je i parkiralište za turističke autobuse.

16 gup

Za potrebe šoping centra izmijenjen je i dopunjen GUP Korčule tj radilo se o prenamjeni zone zelene površine u zonu javnih sadržaja (parking i poslovni prostor).

Za potrebe prostornog plana nisu bile izrađene niti HIA niti neka podloga koja bi preispitala ovakvu odluku i ucrtavanje u Plan.

Rezultat je vidljiv - 2012. Godine iznad zaštićene kulturno-povijesne cjeline korčule dovršena je izgradnja trgovačkog centra - na vidljivom mjestu iz svih vizura.

Javnost je burno reagirala

17

Danas je jasno da ovo područje kao i širi areal istočno i zapadno od zaštićene kulturno-povijesne cjeline Korčule treba postati kontaktna zona i da se na tom području mora posebno pažljivo planirati.

Međutim

Vrijeme ne stoji i opet imamo Prostorni plan koji je u Konačnom prijedlogu pred donošenjem i koji ucrtava nova parkirališta, ovaj put na padinama brda Hober i Pod Fortecu lijevo i desno od trgovačkog centra koja područja su direktno vidljiva kako s mora tako i iz zaštićene kulturno-povijesne cjeline.

Moram napomenuti da će se izradom Konzervatorskih podloga, čija je izrada u tijeku uvrđiti Kontaktna zona, ali što raditi do tada - konkretno s Planom koji će se donijeti u međuvremenu tj prije nego se podloga izradi.

Osnovno je pitanje, koje ćemo ova dva dana razmatrati, kako može prostorni plan sudjelovati u sprječavanju devastacija na područjima u neposrednoj okolini zaštićenih kulturnih dobara...

Život ide ubrzanim tempom naprijed, planovi se moraju raditi, a svijest o vrijednosti prostora i potrebi očuvanja šireg urbanog krajolika nije dovoljno razvijena, a zakoni nisu skloni zabranama

18

Na kraju ostaje zapitati se da li će ova područja ukoliko budu devastirana biti proglašena svjetskom baštinom, odnosno da li će ostati svjetskom baštinom...